

Key words: human resources, demographic crisis, migration, social and cultural conditions, management.

УДК 614.8.084

Т.М. Таїрова, кандидат хімічних наук,
старший науковий співробітник, Національний науково-дослідний
інститут охорони праці та промислової безпеки, м Київ

ОСОБЛИВОСТІ СМЕРТЕЛЬНОГО ТРАВМУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ В БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ

Проведено статистичний та порівняльний аналіз травматизму в будівельній галузі в Україні та за кордоном, визначені травмонебезпечні чинники, причини та професії, запропоновані підходи щодо попередження виробничого травматизму.

Ключові слова: травматизм, професія, травмонебезпечні чинники.

Виробничий травматизм як наслідок нещасних випадків та аварій давно став актуальною проблемою у всіх країнах світу та завдає країнам значні економічні збитки. Для промислово-розвинутих країн залишаються проблемою професійні захворювання, пов'язані з трудовою діяльністю, а для країн, що розвиваються - нещасні випадки на виробництві. Зниження рівня виробничого травматизму та захворювань професійного характеру у всьому світі - одна з серйозніших проблем сьогодення.

Актуальність. В кожній країні існують окремі галузі економіки, які є найбільш небезпечними для працюючих в них працівників. В США, за даними Департаменту праці, найбільша кількість нещасних випадків зі смертельним наслідком реєструється в рибній промисловості, в лісовому господарстві та на авіаційному транспорті [1]. В державах, що розвиваються, переважають нещасні випадки зі смертельними наслідками в таких галузях як гірничорудна промисловість, будівництво і сільське господарство. Високий рівень травматизму на будівництві відмічається у Німеччині та Англії [2].

В країнах колишнього СРСР: в Росії, Україні, Беларусі, Казахстані, Латвії серед видів економічної діяльності будівельна галузь займає одне з провідних місць за кількістю нещасних випадків зі смертельним наслідком [3, 4, 5].

В Росії тільки на долю будівництва приходиться до 35% нещасних випадків на виробництві. В Беларусі вже на протязі 15 років серед галузей народного господарства, в яких найчастіше робітники наражаються на небезпеку травмування, продовжує

лідирувати будівництво. Аналогічна ситуація щодо травматизму в будівництві відмічається в Казахстані та в Латвії.

В Україні будівельна галузь займає третє місце після вугільної промисловості та соціально-культурної сфери за кількістю загиблих, на неї приходить понад 12% нещасних випадків зі смертельним наслідком. Нещасний випадок на виробництві, особливо зі смертельним наслідком, це сигнал щодо незадовільного стану профілактичної роботи з попередження травматизму на виробничому об'єкті. Отже, тільки після, визначення стану безпеки праці в будівельній галузі, на підприємстві, об'єктивного виявлення справжніх причин того чи іншого нещасного випадку та закономірностей його виникнення і з'являються реальні можливості для ефективного пошуку шляхів активізації профілактичної роботи та зниження травматизму.

Мета досліджень. Встановлення найбільш суттєвих та травмонебезпечних факторів, що становлять найвищу небезпеку при смертельному травмуванні працівників на будівництві, та розробка заходів профілактики.

Методика досліджень та результати досліджень. Дослідження виробничого травматизму за 2005-2010 рр. в будівельній галузі здійснювали за матеріалами спеціального розслідування на підставі актів розслідування Н-1, складених за формою, визначеною НПАОП 0.00-6.02-04 «Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві». За результатами розгляду актів розслідування Н-1 була створена електронна база даних з виробничого травматизму. За допомогою цієї програми були проаналізовані статистичні дані щодо травматизму за вказаний період, визначена його тяжкість в будівельній галузі, виявлені закономірності змін окремих показників травматизму.

Групування показників здійснювали за однорідними признаками: вид економічної діяльності (КВЕД), події, причини, професії потерпілих, тощо, та визначали частку нещасних випадків зі смертельним наслідком за кожною ознакою. Для отримання можливості зіставлення національної статистичної інформації з міжнародною використовували державну систему класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) та професій, яка забезпечує застосування єдиної статистичної термінології прийнятої у Європейському Союзі.

Статистика травматизму в будівельній галузі за останні 6 років (2005-2010 рр.) показує, що біля 85% нещасних випадків зі смертельним наслідком зареєстровано за Секцією Е „Будівництво», (код КВЕД 45), яка включає підготовчі роботи до будівництва, загальне та спеціалізоване будівництво будівель та споруд, монтаж будівельних

конструкцій, роботи з облаштування будинків, роботи з завершення будівництва, тощо. Інші нещасні випадки зі смертельним наслідком (13,7%) припадають на код КВЕД 26 - Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції.

Оскільки найбільша кількість нещасних випадків зі смертельним наслідком пов'язана з видом економічної діяльності код КВЕД 45, саме для цього виду економічної діяльності були визначені основні події, причини травмування та небезпечні професії.

Таблиця 1

Основні види подій, що призвели до нещасних випадків зі смертельним наслідком в 2005-2010 роках

Код події	Вид події	Питома вага загиблих, %						Середній показник
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	
02	Падіння потерпілого (у тому числі з висоти, під час пересування, в ємність, яму)	36,3	32,6	33,6	36,6	36,4	42,6	35,6
01	Дорожньо-транспортна пригода	20,9	27,7	27,2	17,3	17,1	23,2	22,7
03	Падіння, обрушення, обвалення споруд, предметів, матеріалів, породи, ґрунту	22,0	20,7	20,4	19,3	12,1	13,9	18,6
04	Дія предметів та деталей, що рухаються, розлітаються, обертаються	7,7	7,0	7,7	8,4	15,7	9,3	8,9
05	Ураження електричним струмом	5,5	3,7	4,7	2,4	3,6	1,8	3,6
	Інші події	7,7	8,3	6,4	16,1	15,0	9,3	10,6

З таблиці 1 видно, що в структурі подій, що призвели до нещасних випадків зі смертельними наслідками в 2005...2010 роках за КВЕД 45 є 5 основних подій, питома вага яких у сукупності становить майже 90%.. Найнебезпечніша подія - це «падіння потерпілого» - 35,6%, в тому числі «падіння з висоти» - 31,2%.

Проблема травмування працівників на будівництві внаслідок падіння з висоти актуальна для багатьох країн світу. В Німеччині внаслідок падіння працівників щорічно відбувається майже 27% всіх нещасних випадків. Так, в 2007 році на будівельних майданчиках в Німеччині відбулось 11 000 падінь з висоти та 25 000 випадків падіння робітників, які випадково оступились, спіткнулись, просто підсковзнули на робочому місці або на шляху до нього[2].

Падіння працюючих з висоти має місце як під час спорудженні нових об'єктів, так і під час експлуатації, технічному обслуговуванні, поточному ремонті, енергетичному переоснащенні, модернізації та капітальному ремонті існуючих будівель та споруд та

інше. В проблемі травмування працівників при падінні з висоти головне місце займає організаційна складова, яка за даними проведеного дослідження становить 69,6%.

Таблиця 2

Основні причини загибелі працівників від падіння з висоти

Код	Причина	Питома вага загиблих, %						Середній показник
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	
22	Незастосування засобів індивідуального захисту	17,2	18,5	8,7	9,8	20,2	6,8	14,2
24.2	Невиконання вимог інструкцій з охорони праці	6,9	12,3	17,4	12,2	8,3	15,9	12,4
18	Порушення технологічного процесу	3,4	4,6	11,6	9,8	6,0	6,8	7,2
05	Недосконалість технологічного процесу	0,0	6,2	4,4	4,9	3,6	22,7	6,6
24.1	Невиконання посадових обов'язків	0,0	4,6	4,4	17,1	6,0	4,6	6,0
03	Неякісне розроблення або відсутність проектної документації на будівництво	13,8	4,6	5,8	4,9	4,8	4,6	5,7
	Інші причини	58,7	49,2	47,7	41,3	51,1	38,6	47,9

Кожна помилка людини - це наслідок його діяльності або бездіяльності. До бездіяльності, що є причиною смертельного травмування працівників при падінні з висоти, відноситься незастосування засобів індивідуального захисту (за їх наявності) (14,2%) та порушення трудової та виробничої дисципліни, яке майже у 32,6% випадків. Майже третина загиблих від падіння з висоти була в стані алкогольного сп'яніння. Це свідчить про те, що з одного боку окремі власники підприємств або уповноважені ними органи не в змозі правильно організувати працю працівників, забезпечити трудову і виробничу дисципліну, неухильно додержуватись законодавства про працю і правил охорони праці як цього вимагає Стаття 141 Кодексу Законів про працю. По-друге високий рівень травматизму в будівельній галузі пов'язаний з суттєвим зниженням ефективності системи охорони праці в галузі та надлишком робочої сили - осіб різного рівня кваліфікації, невимогливих до умов праці. Нещасні випадки зі смертельним наслідком до 71,4% відбуваються, в основному, на підприємствах приватної власності, керівники яких приділяють недостатньо уваги навчанню, інструктажу, забезпеченню спецодягом та іншими засобами захисту. Майже 10% загиблих не пройшли вступний інструктаж, 12% - первинний, 19% - повторний, не проводилась перевірка знань у 23,2% потерпілих.

Найбільша кількість смертельно травмованих припадає на працівників таких груп професій як: будівельники будівель та споруд (код професії 712) - (47,1%), механіки та монтажники електричного устаткування (код професії 724) - (17,6%), робітники найпростіших професій у будівництві (код професії 93) - (11,8%), зварники (код професії 721) - (5,9%).

З наведеного випливає, що особлива роль в профілактиці травматизму належить роботодавцям. З метою попередження нещасних випадків в будівництві роботодавець повинен: забезпечити функціонування на підприємстві системи управління охороною праці, своєчасно виявляти можливості виникнення небезпечних ситуацій, проводити роз'яснювальну роботу з працюючими щодо сутності, умов та причин виникнення небезпечних ситуацій, забезпечити дотримання вимог виробничої та трудової дисципліни, посилити контроль за дотриманням працівниками законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці, вживати заходи адміністративного та матеріального впливу до порушників правил безпечного виконання робіт на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Лариса Каллиома. Производственный травматизм - угроза для экономики. «Российская Бизнес-газета» №721 (37) от 29 сентября 2009 г.
2. MartinButz, BurkhardHoffman. Охрана здоров'я робочих и статистика травматизма и профессиональшх заболеваний в системе профессионального страхования в Германии (HVBG). <http://baze.safework.ru>.
3. <http://www.nomad.su/?a=13-201003260013>.
4. Безопасность труда в белорусском строительстве не на высоте, <http://www.nestor.minsk.by/sn/2009/48/94809.html>.
5. Уровень травматизма в строительной отрасли РТ остается самым высоким. <http://www.promexpertiza.ni/news/1213/16.11.2009>.

***Annotation.** The statistical and comparative analysis of traumatism in a build industry in Ukraine and abroad is conducted, traumatic factors, reasons and professions are presented, offered the path of preventive actions in production traumatism warning.*

***Key words:** traumatism, profession, traumatic factors.*